

01

- Van de redactie
- Zonne-energiecollectief aan de A4

02

- Leefbaarheidsfonds steunt interessante projecten
- Hergebruik van CO₂-uitstoot

03

- Goed doen voor de omgeving
- 7 vragen over de bommen uit de Tweede Wereldoorlog

04

- Column
- Handen in de aarde
- Dromen over buizerds, hazen en patrijzen

Van de redactie

Verantwoorde glastuinbouw

De Nederlandse glastuinbouwsector valt wereldwijd op door haar innovatieve kracht. Op uitermate efficiënte wijze worden hoogwaardige producten geproduceerd die aan de hoogste standaarden van voedselveiligheid, gezondheid en sierwaarde voldoen.

LTO Glaskracht Nederland, de brancheorganisatie van de Nederlandse glastuinbouw, vindt tegelijkertijd dat we meer van buiten naar binnen moeten kijken. Vanuit het besef dat het belangrijk is dat de *license to operate and sell* langdurig wordt veiliggesteld. Juist dan blijven we aangesloten bij de maatschappelijke ontwikkelingen van deze tijd. Dat begint met het hebben van een duidelijke visie en ambitie. Afgelopen jaar heeft dit geresulteerd in de visie Verantwoorde Tuinbouw. In deze visie zijn voor de thema's Energie, Water, Arbeid en Plantgezondheid uitdagende ambities geformuleerd. Zo is gesteld dat de glastuinbouwsector in 2040, 10 jaar eerder dan het Klimaatakkoord van Parijs, energieneutraal wil zijn. Deze ambitie lag er al toen minister Wiebes aankondigde de Groningse gaskraan in 2030 te willen dichtdraaien.

Voor PrimA4a dragen we bij aan deze verduurzaming van de sector door de aansluiting op het OCAP-netwerk voor CO₂-levering – u leest er meer over in deze krant, een project rond introductie van gelijkspanning in de kas (www.doedc.net) en diverse projecten rondom warmteopslag. Meer informatie over deze projecten vindt u ook op onze website. In deze krant verder een mooi palet van artikelen over mensen die ieder op een eigen wijze een bijdrage leveren aan een verantwoorde omgeving.

Veel leesplezier!

Gerard Selman - Directielid SGN Groep

Zonne-energiecollectief aan de A4

Stan Verheijen van Solar Greenpoint

Nu staat Stan Verheijen van Solar Green Point nog op een verlaten stuk grond. Maar over een paar maanden is deze strook aan de A4 gevuld met duizenden zonnepanelen. Verheijen: 'Wil je een bijdrage leveren aan de energietransitie, dan kun je investeren in zonnecertificaten voor dit collectieve zonnepark in Rijsenhout.'

Ooit werkte hij voor Amerikaanse bedrijven en kwam hij tot de conclusie dat hij het roer om wilde gooien. Dat was zo'n tien jaar geleden. Hij zag toen dat in Duitsland de zonne-energie al volop in ontwikkeling was. Net zoals in België. 'Het was duidelijk dat Nederland achteropliep. Hier was dan wel een traditie van windenergie, maar op het gebied van zonne-energie gebeurde nog maar weinig. En ook zonne-energie is van groot belang voor de overstap naar hernieuwbare energiebronnen. Het is sinds die periode dat ik echt een passie heb ontwikkeld voor dit onderwerp. Toen kwam ook het idee om dit als collectief aan te pakken, samen

investeer je in een 'zonneproject'. Het was crisis in Nederland, er was sprake van een afkeer van banken en de tijd bleek dan ook rijp om te starten met zonne-collectieven. Extra relevant vanwege het feit dat veel mensen in Nederland zelf geen zonne-energie kunnen opwekken, die wonen immers in een appartement of huurwoning.'

Start in Den Haag

Verheijen startte in 2012 met Solar Green Point. Het eerste project was op de daken van de Caballerofabriek in Den Haag, daar werden zonnepanelen gelegd. Idee is en was dat iedereen die een bijdrage wil leveren, kan investeren in een

dergelijk project en daarmee dus bijdraagt aan de verduurzaming van onze energievoorziening. Het was lang niet altijd makkelijk, die eerste jaren. De in 2014 geïntroduceerde belastingregeling, als onderdeel van het energieakkoord voor duurzame energie, bleek complex en moeilijk uit te leggen aan het grote publiek. Te weinig mensen stapten in. Verheijen: 'Nu werken we gelukkig ook met de Stimulering Duurzame Energie-subsidieregeling van het rijk. Die is helder en niet gebonden aan postcodes zoals de belastingregeling. Bovendien kan iedereen van de regeling gebruikmaken. En dat doe je dus als je bij ons instapt.'

Haarlemmermeer en de A4

De gemeente Haarlemmermeer wil ook meewerken aan de verduurzaming van de energievoorziening. Windmolens zijn vanwege Schiphol uitdagend, maar zonneparken daar waren ze in geïnteresseerd. 'Deze strook aan de A4 is eigenlijk ideaal. We willen ook graag zonne-energie zichtbaarder maken. Zien is geloven, vind ik. Hier komen zo'n 300.000 automobilisten elke dag langs, een van de drukste punten in Nederland. Daardoor zien veel mensen dat dit soort collectieven bestaan. We willen dit voorjaar beginnen met de aanleg van de zonnepanelen, er zijn al zo'n honderd geïnteresseerden. Ik merk nu dat we in een positieve swing zitten met zonne-energie. De mensen die instappen zijn echt enthousiast, die vinden het leuk om samen te investeren in een schonere toekomst.'

Hoe werkt het zonnepark Rijsenhout?

Belangstellenden kunnen zich aanmelden via onderstaande website. Het is nog niet bekend hoeveel een zonnepaneel gaat kosten op deze locatie. Verheijen: 'De ervaring leert dat de gemiddelde investering zo'n 3000 euro is. Een deelneming duurt 15 jaar, met een gemiddeld rendement van 5% per jaar. Gedurende de looptijd krijg je je inleg terug. Dat is voor veel mensen een zeer aantrekkelijke investering. We zien dat vooral vijftigplussers investeren, juist zij hebben vaak wat meer financiële ruimte en beseffen heel goed dat verduurzaming belangrijk is. Hiermee dragen ze daaraan bij.' Kijk voor alle informatie op: www.solargreenpoint.nl

PrimA4a-tuinders hergebruiken CO₂-uitstoot van Shell Pernis

In het PrimA4a-gebied legt het bedrijf OCAP dit jaar een leiding aan voor de levering van CO₂ aan glastuinbouwers. De CO₂ is een restproduct van onder meer Shell Pernis. OCAP-directeur Jacob Limbeek legt uit: 'Glastuinders willen graag duurzame ondernemen, dit helpt daarbij.'

In de jaren negentig ontstond het idee om CO₂-uitstoot van Shell Pernis in te zetten voor de glastuinbouw in Delfland. Dat werd gemakkelijk dankzij de oude pijplijn die er lag tussen de havenstad en Amsterdam. Ooit zorgde de Amsterdamse wethouder Joop den Uyl ervoor dat een olijepijplijn werd aangelegd tussen de twee steden. De pijplijn verloor z'n functie, maar wordt nu gebruikt voor CO₂-transport. OCAP-directeur Jacob Limbeek: 'Een reorganisatie bij Eneco zorgde ervoor dat het CO₂-project sneuvelde, zij waren destijds verantwoordelijk voor de uitvoering. We zijn toen met een aantal collega's voor onszelf begonnen. Na een zoektocht van een paar jaar vonden we Linde Gas en VolkerWessels geïnteresseerd om in het OCAP-project te investeren. 'Het werd een succes, tegelijkertijd was er ook de kwetsbaarheid van de levering. 'Voor Shell is CO₂ een restproduct, dat zorgde er soms voor dat de beschikbaarheid in het gedrang kwam. Bovendien nam de vraag ook toe. Inmiddels werken we met een tweede bron, de bio-ethanolproducent Alco. De bedoeling is dat op afzienbare termijn rest-CO₂ van bijvoorbeeld afvalverwerker AEB (Amsterdam) beschikbaar komt.'

Naar PrimA4a

We kregen regelmatig telefoontjes,' vervolgt Limbeek, 'van tuinders in PrimA4a of we ook daar konden leveren. Het is voor tuinders steeds belangrijker om duurzaam te ondernemen, afnemers van de tuinders verwachten dat. Bovendien moeten we langzaam van het gas af, dat speelt natuurlijk ook mee. Het heeft lang geduurd voordat de levering naar PrimA4a daadwerkelijk van de grond kwam. Maar met steun van LTO Glaskracht Nederland, Greenport Aalsmeer, de gemeente Haarlemmermeer en de provincie Noord-Holland zijn we er uitgekomen.' Hij geeft aan dat ze in totaal een halve megaton CO₂ leveren aan de glastuinbouw, de verwachting is dat er twee megaton nodig is voor de glastuinbouw. 'Dat zijn de uitdagingen voor de komende jaren.'

Hoe zit het eigenlijk met CO₂?

Door planten meer CO₂ te geven, groeien ze beter en sneller. Glastuinders maken daar in hun kassen graag gebruik van en brengen daarom extra CO₂ in de kas. Die werd normaal gesproken verkregen door de ketel- of warmtekrachtinstallatie van de kas ook in de zomer te stoken. De CO₂ die vervolgens uit de schoorsteen komt, wordt weer de kas ingeleid. We stoten wereldwijd te veel CO₂ uit. Door CO₂ uit onder meer industriële processen af te vangen en vervolgens aan tuinders aan te bieden, kunnen zij de uitstoot van (mega)tonnen CO₂ voorkomen. De CO₂ van OCAP is goed voor de tuinbouw, maar ook voor het milieu.

John Jansen

'We willen graag dat het toerisme in het gebied wordt gestimuleerd.'

Leefbaarheidsfonds wil interessante projecten ondersteunen

Hij woont en werkt al jaren in Rijsenhout. Toen John Jansen werd gevraagd om voorzitter te worden van de Stichting Verbetering Leefbaarheid Rijsenhout zei hij dan ook direct ja. Jansen: 'Ik wil graag iets terugdoen voor het dorp. Het is ook belangrijk. Diverse recente ontwikkelingen komen de leefbaarheid niet ten goede.'

Zijn dorp staat onder druk, benadrukt hij bij de opening van het gesprek. Er is veel gebeurd de laatste jaren. De toename van het vliegverkeer van Schiphol hoort daarbij, maar ook de groei van de bedrijvigheid in PrimA4a, zoals blijkt uit de komst van het grote kas-sencomplex van tomatenkweker Schenkeveld, aan de rand van het dorp. Jansen: 'Dan heb je natuurlijk ook nog de komst van het stroomstation in het gebied waar veel onrust over is. Al die ontwikkelingen komen de leefbaarheid in het dorp niet ten goede. Met het geld dat we beheren in het Leefbaarheidsfonds, het gaat om een miljoen euro, gaan we projecten steunen die de leefbaarheid juist ten goede komen. Dat kan om van alles gaan: van projecten voor jongeren en ouderen, maar bijvoorbeeld ook om projecten voor de bevordering van toerisme in het dorp.'

Ouderen

Veel ouderen die gebruik willen maken van dag-recreatievoorzieningen kunnen niet terecht in het dorp. En moeten dus uitwijken naar elders. 'Wij willen graag dat er weer meer voor ouderen wordt georganiseerd in het dorp, zoals dagrecreatie. Wij hopen dat bestaande ondernemingen of starters dat gaan oppakken, wij kunnen dat vervolgens financieel ondersteunen. We hebben met het bestuur criteria opgesteld hoe wij nieuwe plannen beoordelen – die kun je straks ook teruglezen op onze website.'

Er was al een promotiecampagne en een avond in het dorps huis waar we meer over onze aanpak hebben verteld. We staan open voor alle initiatieven. We hebben ook een jongerenpanel uit het dorp waar me mee overleggen. Het probleem van leefbaarheid is serieus, maar ook complex. Het dorp is bijvoorbeeld economisch afhankelijk van Schiphol. We zijn dus zeker niet tegen het vliegveld.' Jansen verwacht dat dit jaar de eerste projecten door het fonds kunnen worden ondersteund.

Karakter

Er zijn diverse onderwerpen waarvan Jansen hoopt dat er projecten worden ingediend. 'We willen graag dat het toerisme in het gebied wordt gestimuleerd. Bijvoorbeeld door de start van een bed & breakfast van waaruit toeristen makkelijk kunnen fietsen of varen naar de Westeinderplassen. Maar belangrijk is ook dat er wordt nagedacht over jongerenhuisvesting. Jongeren kunnen nu nergens terecht in het dorp. Weer een ander onderwerp zijn de verouderde kassen. Mogelijk kunnen restaurants eigen moestuinen beginnen in die kassen die verlaten zijn door reguliere glastuinbouwbedrijven.' Jansen is blij met het fonds en de betrokkenheid van de bewoners: 'Van oudsher zijn de meeste Rijsenhouters agrarische mensen. Zij laten zich niet zo snel gelden. Nu merk ik dat er van alles in gang wordt gezet.'

'Goed doen voor de omgeving'

In 2011 opende Jos Looije zijn tomatenbedrijf Looije Tomaten in PrimA4a, vlakbij Burgerveen. Hij zocht destijds naar een gebied niet te ver van het moederbedrijf in Naaldwijk: 'Dit is een gebied dat bij ons past met veel dynamiek en drukte.'

Alweer 7 jaar in PrimA4a!

'We zochten toen een gebied waar we konden door-groeien. Ik ben nog altijd heel blij met de keuze. Destijds hebben we ook een optie genomen om later te kunnen uitbreiden. Daar zijn we nu volop mee bezig. Dan hebben we straks zestien hectare glas.'

Wat is de ambitie van je bedrijf?

'We willen mensen laten genieten van onze tomaten. Wij ondernemen om het zo goed mogelijk te doen – dat betekent zo lekker mogelijke tomaten kweken.'

Duurzaam is daarbij belangrijk?

'Ik vind dat lastige begrippen – maar ik zal je vertellen wat we doen. We gebruiken zo weinig mogelijk bestrijdingsmiddelen, we werken met een gesloten kas waardoor onze energieverbruik lager is. Uitgangspunt is dat we zo weinig mogelijk willen nemen van de aarde bij het ondernemen. Dat lukt het éne moment beter dan het andere.'

En jullie maken nu ook ketchup?

'Ja, dat is een goed voorbeeld. Scheurtomaten gooiden we vroeger nog weg. Nu verwerken we die in onze ketchup. En dat doen we door er geen conserveringsmiddelen of suiker aan toe te voegen. Het is echt hartstikke lekker en voor ons is het bijzonder om als kweker een product te maken.'

Jullie zijn bijna burens van nieuwkomer Schenkeveld Tomaten

'Ik vermoed dat zij dezelfde overwegingen hadden als wij om te kiezen voor PrimA4a. Ik zie gelukkig dat ze daar heel goed bezig zijn met groenstroken rond de kas. Zo'n bedrijf heeft, net als wij, impact op het gebied, dan moet je daar verantwoord mee omgaan.'

Ik ben er overigens blij mee dat er collega's bij komen in het gebied. Nu de economie beter gaat, gaat het ook beter met de glastuinbouw.'

Hoe is jullie relatie met de omgeving

'We proberen te werken aan een zo goed mogelijke relatie met de omgeving. Maar natuurlijk zijn we ook bewust van de overlast die we soms veroorzaken. Daar praten we met de buurt over. Licht is het grootste probleem. Wettelijk mogen we tot zes uur 's avonds onverduisterd belichten. Met de Dorpsraad hebben we afgesproken dat de schermen eerder dicht gaan, daardoor is er wat minder overlast. Probeer je in te leven in je burens, daar gaat het om.'

Wat zijn je wensen?

'De stroomvoorziening is een probleem. We hebben een nieuwe middenspanningsvoorziening hard nodig. Maar dat gaat echt heel traag bij de gemeente. Daar zit veel koudwatervrees.'

En verder?

'Ik vind dat we als glastuinbouw moeten beseffen dat we impact hebben op een gebied. Daarom zouden we nog meer samen moeten optrekken, zodat we meer voor de omgeving kunnen betekenen. Want allemaal individueel zaken regelen, dan bereik je veel minder.'

Looije Tomaten heet nu Looije Kwekers

Looije Tomaten heet nu Looije Kwekers. De ij-combinatie leidde in het buitenland nogal eens tot verwarring. Hoe spreekt je dat uit? De vader van directeur Jos Looije hanteerde vroeger al de naam Looije – voor de huidige directeur was dat een mooie aanleiding om de naam te wijzigen in het internationaal beter uitsprekbare Looije Kwekers.

Jos Looije

'Ik vind dat we als glastuinbouw moeten beseffen dat we impact hebben op een gebied.'

7 vragen over de bommen uit de Tweede Wereldoorlog

Bommen uit de Tweede Wereldoorlog op het terrein van Schenkeveld, het is vrijwel bij iedereen bekend. Maar zijn ze inmiddels allemaal gevonden? Zeven vragen en antwoorden over het opsporen en ruimen van bommen.

1. Hoe zijn die bommen terechtgekomen in het gebied?

In de Tweede Wereldoorlog lag bij – het toen nog vrijwel onbebouwd – Rijsenhout een schijnvliegveld, aangelegd door de Duitse bezetters. Dit vliegveld was bedoeld om de geallieerden af te leiden van het echte vliegveld, Schiphol. Dat werkte. Het vliegveld is aangevallen door geallieerde vliegtuigen.

2. Was het bekend dat er onontpofte bommen (blindgangers) in de grond zouden zitten, op het terrein van Schenkeveld?

Het was bekend dat in de omgeving van het schijnvliegveld – de grond van Schenkeveld – mogelijk blindgangers in de grond konden zitten. Alle redenen om behoedzaam te werk te gaan bij bouw en ontwikkeling van Schenkeveld.

3. Wat is er precies gevonden bij het onderzoek?

Onderzoek met speciale detectieapparatuur van de bovenste vier meter van de aarde leverde 125 verdachte objecten op. Het graafteam vond uiteindelijk 44 bommen in de aarde. Dit hoge aantal verraste alle kenners. Toen bleek ook nog eens dat 43 bommen van de 44 van Duitse makelij waren.

4. Bombardeerden zij dan hun eigen schijnvliegveld?

De verklaring is dat Duitse vliegtuigen voor terugkeer op Schiphol ongebruikte bommen 'kwijt' moesten om veilig te kunnen landen. En daar hadden ze precies het veldje op het terrein van Schenkeveld voor uitgezocht. Als de bommen af zouden gaan en kraters zouden maken leek het naastgelegen schijnvliegveld daarmee alleen maar 'echter'.

5. Is alles nu achter de rug?

De 44 bommen zijn onschadelijk gemaakt. Maar om veilig te kunnen werken, moest ook onderzoek gedaan worden naar de diepere omgeving van iedere heipaal. Daarbij zijn nog eens zes verdachte objecten gevonden die dit voorjaar worden benaderd. Op het moment van schrijven zijn drie objecten ook daadwerkelijk bommen gebleken. Deze bevinden zich tussen de 4,5 en 7 meter onder maaiveld.

6. Hoe worden die dieperliggende bommen onschadelijk gemaakt?

Het ervaren en gecertificeerde bedrijf T&A/Van Heteren is aangesteld op deze specialistische klus, waarbij ze ook voorzichtig omgaan met de kwetsbare waterkerende laag in de bodem.

7. Is er nog meer te verwachten?

Overall rond Rijsenhout bestaat de kans op het aantreffen van blindgangers in de grond. Bij alle bouwprojecten benadrukt de gemeente dat onderzoek nodig is om ongelukken te voorkomen. De gemeente neemt dit dan ook mee in de communicatie met alle inwoners van bouwplannen.

Dromen over buizerds, hazen en patrijzen

Stel je eens voor: je loopt de Bennebroekerweg over en je stapt een heus park binnen met op de achtergrond de kassen van Schenkeveld. Op deze mooie lenteavond zie je de zwaluwen vliegen en komt er een heerlijke rust over je. Het is het ideale plaatje van polderecoloog Henk Nijenhuis. Hij adviseert over de inrichting van het nieuwe park in de groenstrook rondom de kassen van Schenkeveld.

Waarom een park naast Schenkeveld?

'Mensen vinden het steeds belangrijker om natuur in hun eigen buurt te hebben. Daar kunnen ze recreëren, daar kunnen ze met hun kinderen naar toe. Dit park ligt straks pal naast het dorp en op deze manier verdwijnt de kas ook langzaam uit beeld. Bij de inrichting ga ik altijd uit van een combinatie natuur en recreatie. De natuur heeft natuurlijk ook rustige plekken nodig, daar waar dieren kunnen leven.'

Hoe richt je dat in?

'Dichter in de buurt van de huizen ligt het accent meer op recreatie. Denk aan een steiger waar je de waternatuur van dichtbij kunt bekijken. Een kind kan daar lekker

op gaan liggen en dan zie je de kikkers en waterschorpioenen onder je door gaan. Er komen ook fruitbomen in het park. Er is echt niks leukers dan je eigen fruit plukken en opeten. Of je kan natuurlijk ook je eigen jam maken.'

Hoe lang duurt het?

'De natuur is een kwestie van de lange adem. Pas over een jaar of 5 kun je pas echt zien hoe het park eruit komt te zien. En een echt bos ontstaat pas na tientallen jaren, dan is er een humuslaag waar weer ander leven uit ontstaat. Idealiter komt er over een paar jaar onder meer een verbinding met het nieuwe Park21, aan de andere kant van de A4.'

Wat zien we straks nog meer?

'Ik verwacht dat ook beesten die zich thuis voelen op de akkers richting de strook komen voor een beschut plekje. Denk aan hazen en patrijzen. Of buizerds die hier gaan nestelen. We zetten er waarschijnlijk ook een zwaluwtoren in zodat zwaluwen kunnen nestelen. Die eten in de zomer heel veel muggen. Handig voor omwonenden. De komende tijd zijn het vooral de bloemen die opvallen. Inmiddels hebben we ook vlinderkasten en een bijenhotel geplaatst. Ook dat is belangrijk voor de toekomst. Als het goed is maken we hier nieuwe natuur die de kassen uiteindelijk misschien wel overleven.'

Wat doet polderecoloog Henk Nijenhuis?

Sinds een paar jaar is hij in dienst van de gemeente en adviseert over de natuur. Hij promoot ecologische verbindingen, zodat dieren van het ene gebied naar het andere kunnen komen. En hij zorgt ervoor dat ook in de bebouwde omgeving de natuur de ruimte krijgt. Hij ziet gelukkig dat steeds meer boeren ook de natuur verwelkomen rondom hun akkers. 'We zitten hier in een van de meest maakbare gebieden van Nederland, van oudsher is men hier bijvoorbeeld vrijwel geen bossen. De pure natuur is hier eigenlijk nooit geweest. Gelukkig is er steeds meer draagvlak om natuur ook hier de ruimte te geven.'

Column

Handen in de aarde

Na de oorlog startte mijn opa het bedrijf, een rozenkwekerij. Het is altijd een familiebedrijf gebleven, een bedrijf dat ook nooit echt groot is geworden. We zijn meer kwekers, geen managers.

Martijn Vis

Eigenaar Rozen & Radijs, www.rozenradijs.nl

Als ik vroeger uit school kwam, ging ik altijd even kijken in de kas bij mijn vader. Het was altijd duidelijk dat ik het bedrijf in zou gaan. Na de Middelbare Tuinbouwschool begon ik, niet veel later nam ik het bedrijf over, samen met mijn vrouw.

Een paar jaar geleden merkte ik dat we niet meer op dezelfde manier verder konden. Overal vielen rozenkwekers om, in het buitenland werd het goedkoper gedaan. Ik voelde in mijn hart dat het ook anders moest. Toen zijn we weer natuurlijk gaan telen, in de volle grond en met de seizoenen mee. Het was voorbij met 365 dagen jagen, met kunstlicht en wat al niet meer.

Het was zwaar die overstap. Het duurt jaren voordat de oogst op peil is. En net zoals boekenwinkels tegenwoordig, moeten we meer doen dan alleen rozen verkopen. Zo hebben we een kas opgeofferd om een tuin in te beginnen, waar mensen doorheen kunnen wandelen en in een restaurant wat kunnen drinken. We organiseren ook cursussen bloemschikken en nog veel meer. Vanochtend kreeg ik een knuffel van een mevrouw die zo blij was met een bezoek aan ons bedrijf. Daar doe ik het voor.

In onze samenleving zijn we het contact met de natuur kwijtgeraakt. En ons bedrijf helpt mensen op weg om dat contact te herstellen. Zo werken hier twee jongens op vrijwillige basis die niet helemaal in deze maatschappij passen. Als ik zie met hoeveel energie ze hier in de kas werken...

Ik heb het plan om een soort klooster te openen in mijn voormalig ouderlijk huis. Daar kunnen mensen die de weg zijn kwijtgeraakt weer tot rust komen. Goed en biologisch eten, in de kas werken, rustig leven. Met je handen in de aarde, dat kan al zoveel opleveren. Net zoals biologisch voedsel. Uit een proef bleek dat stress onder gevangenen bij het eten van biologisch voedsel met veertig procent afneemt. Dus daarom wil ik ooit biologische groenten gaan kweken. Dromen en ideeën genoeg!

Colofon

Deze krant is een uitgave van Stallingsbedrijf Glastuinbouw Nederland (SGN). Doel van deze krant is om bewoners en ondernemers in Rijsenhout te informeren over de ontwikkelingen in PrimA4a.

SGN richt zich voornamelijk op grootschalige nieuwbouw- en herstructureringsgebieden. Dit doet zij in opdracht van de overheid.

Reacties

Vragen of opmerkingen over onderwerpen in deze krant of over andere zaken in het gebied? Of weet u een onderwerp voor de volgende uitgave? Stuur u reactie dan naar het volgende mailadres: info@prima4a.nl.

Fotografie

Corine Zijerveld, Sven van der Vlugt, Eric van Lieshout, pag 3, bommen uit de Tweede Wereldoorlog

Ontwerp, opmaak en redactie Smidswater

www.prima4a.nl